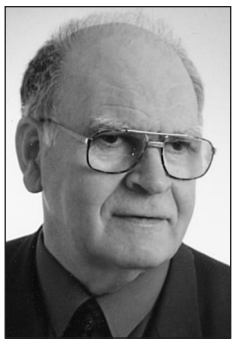
Níutíu ár og svo fljótlega eitt hundrað

Örn Bjarnason

Höfundur var ritstjóri Læknablaðsins 1976-1993. Hann er að mestu hættur lækningum og vinnur nú að undirbúningi að útgáfu á norrænum lækningahandritum frá miðöldum og skýringum á þeim.

Með útkomu þessa tölublaðs Læknablaðsins hefst nítugasti árgangurinn. Verðugt er að minnast þessa. Jafnframt ber að hafa í huga, að í vetrarbyrjun verður öld liðin frá því, að Guðmundur Hannesson hætti útgáfu læknablaðs síns, sem hann hafði haldið úti í rúm þrjú ár. Ástæðan fyrir þeirri ákvörðun hans var sú, að kollegar hans höfðu sýnt heldur lítinn áhuga þessu frábæra framtaki hans. Eins og hans var von og vísa, stóð Guðmundur hins vegar við það fyrirheit, að Akureyrarútgáfan yrði „fyrirrennari annars betra Læknablaðs“ (Læknablaðið 1904; 3. árg. 12. blað, október).

Í ritstjórnargrein í janúar 1915 rekur Guðmundur Hannesson mótbárurnar gegn blaðinu, sem hann segir „auðvitað margar og liggja í augum uppi“. Ein mótbáran sé sú, að blaðið hljóti að vera dýrt. Þessi skoðun hefir reynzt lífseig, því að um sjötíu árum síðar birtust fulltrúar fjölmiðlasamsteypu og buðust til þess að létta af læknum áhyggjunum af því, að vera að gefa út Læknablaðið. Ekki fékk þessi málaleitan undirtektir forráðamanna blaðsins, en fregnir hef ég af því, að sömu aðilar hafi fyrir ekki löngu endurtekið góðfúslegt boð sitt um yfirtöku á Læknablaðinu. Hugmyndafræði Guðmundar er greinilega góð kjölfesta, því blaðið er enn í umsjá læknafélaganna.

Guðmundur Hannesson var brautryðjandi á mörgum öðrum sviðum og er með ólíkindum, að enginn skuli hafa orðið til að rita ævisögu hans. Af nógu er að taka. Væri ekki óverðugt að miða útgáfu við árið 2007, þegar eitt hundrað ár verða liðin frá því hann hóf kennslu í Læknaskólanum í líffærafræði, yfirsetufræði og heilbrigðisfræði. Næðist það ekki, mætti stefna að útgáfu í tengslum við eitt hundrað ára ára afmæli Háskóla Íslands. Guðmundur var prófessor og kenndi við læknadeild frá 1911 til 1936, líffærafræði og heilbrigðisfræði allan tímann, yfirsetufræði 1911-1925 og lífeðlisfræði 1926-1936. Hann var rektor Háskólans árin 1915-1916 og 1924-1925.

Eftirmaður Guðmundar við læknadeildina varð Jón Steffensen og í byrjun næsta árs mun þess verða minnst, að eitt hundrað ár verða þá liðin frá fæðingu hans og hefir þegar verið kallað eftir útdráttum úr erindum, sem læknar kunna að vilja flytja á ráðstefnu, sem helguð verður minningu hans. Fram að þeim tíma er ætlunin að fjalla um ýmislegt er varðar líf og starf Jóns Steffensens og í þessu tölublaði birtist fyrsta greinin. Er hún eftir Sigurð Örn Guðbjörnsson mannfræðing, sem er vel kunnugur hinum stórkostlega bókakosti, sem Jón ánafnaði Landsbókasafni.

Að lokum vil ég vekja athygli á tveimur málum, sem ég er handviss um að Guðmundi Hannessyni og Jóni Steffensen hefðu verið hjartfólgin, en þau varða læknadeild Háskóla Íslands og Landspítalann sem háskólasjúkrahús.

Annað er það, að árið 1960 lýsti þáverandi rektor Háskóla Íslands, Þorkell Jóhannesson, því yfir, að næsta verkefni skólans í byggingarmálum yrði að koma upp læknadeildarhúsi. Illu heilli féll hann frá skömmu síðar og ekki hefir verið staðið við þetta fyrirheit. Þessi ósköp, sem sett hafa verið niður í mýrinni fyrir framan Landspítalann, standa ekki undir nafni.

Hitt er það, sem ekki fer fram hjá neinum, að Landspítalinn er í fjárhagskröggum og að hluti rekstrarhallans stafar af kostnaði af því að mennta heilbrigðisstéttirnar. Á þingi Bandalags háskólamanna haustið 1974 var rætt um atvinnuhorfur háskólamanna og þar komst einn fyrirlesarinn að þeirri niðurstöðu, að það væri mjög ódýrt að framleiða hvern lækni. Þegar rýnt var í tölurnar, kom í ljós að gleymzt hafði að gera ráð fyrir þeim kostnaði, sem lendir á kennsluspítalanum. Þegar Bretar endurskoðuðu heilbrigðiskerfi sitt á áttunda ártug síðustu aldar, var skipuð nefnd, sem skyldi kanna, hvað það raunverulega kostaði að mennta lækna. Nefndin gekk rösklega til verks og stuðlaði að því, að kennsla var lögð niður á þeim spítölum, þar sem kostnaður á hvern stúdent var úr hófi. Jafnframt var tryggt að þeir sem eftir stóðu, fengu raunverulegan kostnað greiddan.

Nú er ég ekki að gefa í skyn, að það ætti að hætta kennslu læknanema hérlendis, ef í ljós kæmi, að hægt væri að fá þjónustuna ódýrari á eyjum í Karabíska hafinu eða í fyrrum leppríkjum Sovétsins. Kennsla og rannsóknir eru óaðskiljanlegur hluti þess að reka hátæknisjúkrahús. Þess vegna verður Háskóli Íslands að fá næga fjármuni til þess að geta greitt sannvirði fyrir þá þjónustu, sem nemar innan heilbrigðisfræðanna fá á Landspítalanum – háskólasjúkrahúsi.